

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2017/26
Karar Sayısı : 2017/116
Karar Tarihi : 12.7.2017
R.G. Tarih Sayısı: 15.8.2017 – 30155

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: İstanbul 10. İdare Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 18.6.2009 tarihli ve 5910 sayılı Türkiye İhracatçılar Meclisi ile İhracatçı Birliklerinin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının Anayasa'nın 2., 6., 13. ve 135. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Üst üste iki dönem Akdeniz Su Ürünleri ve Hayvansal Mamüller İhracatçılar Birliği Başkanlığı yapan davacının, yeni seçimlerde tekrar aday olmasının mümkün olup olmadığı hususunda tereddütlerin giderilmesi amacıyla yaptığı başvurunun reddi üzerine açılan davada, itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırılık iddiasını ciddi bulan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un, itiraz konusu kuralın da yer aldığı 6. maddesi şöyledir:

“MADDE 6- (1) Yönetim kurulu, yönetmelikle belirlenen niteliklere sahip üyeler arasından genel kurul tarafından dört yıl için seçilen bir başkan ve on asil üyeden oluşur. Genel kurul tarafından ayrıca asil üye sayısı kadar aynı nitelikleri haiz yedek üye seçilir.

(2) Yönetim kurulu üyeleri genel kurulun yapıldığı tarihten itibaren onbeş gün içinde toplanarak üyeleri arasından sayıları ikiyi geçmemek üzere başkan yardımcılarını ve bir muhasip üyeyi seçer.

(3) Gerçek veya tüzel kişi üyeler aynı dönemde aynı sektörde faaliyet gösteren birden fazla birlikte yönetim kurulu başkanı veya üyesi olamaz. Bir kişi, aynı birlikte, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en fazla iki dönem başkanlık yapabilir ve bir daha aynı göreve yeniden seçilemez.

(4) Yönetim kurulunun görevleri şunlardır:

- a) Birliğin çalışma programını uygulamak, işlerin yürütülmesi ile ilgili kararlar almak.*
- b) Genel kurula sunulmak üzere teklifleri, raporları, bütçeyi ve hesapları hazırlamak ve harcamaları kontrol etmek.*
- c) Olağan ve olağanüstü genel kurul toplantılarının gündemini hazırlamak ve üyeleri toplantıya çağırarak.*

- ç) Sektör Kurulunda Yönetim Kurulu Başkanı ile birlikte yer alacak üyeleri belirlemek.*
 - d) Genel kurul ve ilgili sektör kurulunca kararlaştırılan işleri yürütmek.*
 - e) TİM'in koordinasyonu sağlamaya yönelik taleplerini değerlendirerek sonuçlandırmak.*
 - f) İnsan Kaynakları Yönetmeliği çerçevesinde kadro tespit çalışmalarında bulunmak.*
 - g) Genel sekreter ve yardımcılarını atamak.*
- (5) Birlik, yönetim kurulu başkanı veya yetkilendireceği başkan yardımcısı tarafından temsil edilir”*

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca, Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 9.2.2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural sorunu görüşülmüştür.

2. Anayasa'nın 152. ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre, bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda, bu hükmün iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmayaya yetkilidir. Ancak, bu kurallar uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali istenen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir.

3. 5910 sayılı Kanun'un 6. maddesinin itiraz konusu (3) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde, gerçek veya tüzel kişi üyelerin aynı dönemde aynı sektörde faaliyet gösteren birden fazla birlikte yönetim kurulu başkanı veya üyesi olamayacağı belirtilmiş, ikinci cümlesinde de bir kişinin, aynı birlikte, bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en fazla iki dönem başkanlık yapabileceği ve bir daha aynı göreve yeniden seçilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

4. Bakılmakta olan dava, üst üste iki dönem Akdeniz Su Ürünleri ve Hayvansal Mamüller İhracatçılar Birliği Başkanlığı yapan davacının, yeni seçimlerde tekrar aday olmasının mümkün olup olmadığı hususundaki tereddütlerin giderilmesi amacıyla Birliğe yaptığı başvurunun reddi işleminin iptali talebine ilişkindir.

5. Bu durumda, Kanun'un 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının, gerçek veya tüzel kişi üyelerin aynı dönemde aynı sektörde faaliyet gösteren birden fazla birlikte yönetim kurulu başkanı veya üyesi olmasını yasaklayan birinci cümlesi davada uygulanacak kural olmadığından bu cümleye ilişkin başvurunun, Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

6. Açıklanan nedenlerle, 18.6.2009 tarihli ve 5910 sayılı Türkiye İhracatçılar Meclisi ile İhracatçı Birliklerinin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının;

A. Birinci cümlesinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından, bu cümleye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. İkinci cümlesinin ESASININ İNCELENMESİNE,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

7. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Fatih ŞAHİN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

1. İtirazın Gerekçesi

8. Başvuru kararında özetle, Anayasa'nın 135. maddesinde, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının organlarının kendi üyeleri tarafından seçilmesi öngörülerek üyeler bakımından seçme; adaylar bakımından ise seçilme hakkının tanındığı, üst üste iki dönem ihracatçı birliklerinde yönetim kurulu başkanlığı yapmış olanların bir daha bu göreve seçilemeyeceğine yönelik yasaklamanın, demokratik hakların kullanılmasını engelleyici nitelikte olduğu, seçme ve seçilme hakkını ölçüsüz bir şekilde sınırlandığı belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2., 6., 13. ve 135. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

9. İtiraz konusu kuralda, bir kişinin aynı ihracatçı birliğinde, Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en fazla iki dönem başkanlık yapabileceği ve bir daha aynı göreve yeniden seçilemeyeceği hüküm altına alınmaktadır.

10. Anayasa'nın 135. maddesinde, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşlarının maddede belirtilen amaçlar doğrultusunda kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında gizli oyla seçilen kamu tüzel kişilikleri olduğu belirtilmiştir. Tüzel kişilikleri olan bu tür meslek kuruluşlarının yönetsel vesayet ağırlığı, yönetim ve mali konularda denetim yoğunluğunu getirmekle birlikte, organlarını kendi üyeleri arasından kanunda belirlenen yöntemlere göre seçmeleri ilkesi benimsenmiştir.

11. Bunun dışında, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının organlarının görev süresiyle ilgili olarak Anayasa'da herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Kanun koyucu, Anayasa'da belirtilen esaslara aykırı olmamak kaydıyla, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları ile ilgili olarak Anayasa'da yer almayan konulara ilişkin düzenleme yapma yetkisine sahiptir. Yasamanın asliliği ve genelliği ilkesi, anayasada açıkça düzenlenmeyen alanlarda parlamentonun serbestçe kural koyabilmesini gerektirir.

12. Anayasa'nın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin insan haklarına saygılı, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devleti olduğu vurgulanmıştır. Hukuk devleti; hak ve özgürlükleri güvenceye alan devlettir. Kanun koyucunun hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini göz önünde tutarak kullanması gerekmektedir.

13. Anayasa Mahkemesi kararlarında belirtildiği gibi kamu yararı, bireysel, özel çıkarlardan ayrı ve bunlara üstün olan toplumsal yarardır. Kamu yararı düşüncesi olmaksızın, yalnız özel çıkarlar için veya yalnız belli kişilerin yararına olarak kanun hükmü konulamaz. Böyle bir durumun açık bir biçimde ve kesin olarak saptanması halinde, söz konusu kanun hükmü Anayasa'nın 2. maddesine aykırı düşer. Açıklanan ayrık hâl dışında, bir kanun hükmünün ülke gereksinimlerine uygun olup olmadığı ve hangi araç ve yöntemlerle kamu yararının sağlanabileceği bir siyasî tercih sorunu olarak kanun koyucunun takdirinde olduğundan, bu kapsamda kamu yararı değerlendirmesi yapmak anayasa yargısıyla bağdaşmaz.

14. İhracatçı birlikleri, ihracatçıları örgütlendirmek suretiyle ihracatı artırmak ve dış ticaretin ülke menfaatine uygun olarak gelişmesini sağlamak üzere kurulan, özel bütçeye sahip ve tüzel kişiliği haiz meslek kuruluşlarıdır. İhracatçıların ilgili birliğe üye olmaları ve Kanun'da belirtilen ödemeleri yapmaları zorunludur. Birlikler, idari ve mali yönden Ekonomi Bakanlığının denetimine tabidir. Birlik yönetim organlarının seçimleri, gizli oy ve açık tasnif esasına göre yargı gözetiminde yapılmaktadır.

15. İtiraz konusu kuralda, bir kişinin, aynı ihracatçı birliğinde yönetim kurulu başkanlığı iki dönemle sınırlandırılmaktadır. Kanun'un 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, ihracatçı birlikleri yönetim kurulu başkanlığı görev süresi dört yıl olarak belirlendiğinden, itiraz konusu kurala göre bir kişi aynı ihracatçı birliğinde en fazla sekiz yıl yönetim kurulu başkanlığı yapabilecektir. Böyle bir düzenleme yapılması ise anayasal sınırlar içinde kanun koyucunun takdir yetkisinde olup kuralda, Anayasa'nın 135. maddesine aykırı bir yön bulunmamaktadır.

16. Meslek kuruluşları veya üst kuruluşlarında yöneticilik görevlerine süre sınırlaması getiren kuralların, uzun süre aynı görevde kalmanın meydana getireceği sakıncaların önlenmesi, fırsat eşitliğinin sağlanması ve yönetime dinamizm getirilmesi gibi amaçlarla ihdas edildiği anlaşılmaktadır. Bu yönüyle de kuralın kamu yararına aykırı olduğu söylenemez. Kaldı ki çağdaş demokrasilerde aynı gerekçelerle seçimle işbaşına gelinen kimi kamusal görevler bakımından itiraz konusu kurala benzer şekilde dönem sınırlandırmasına gidildiği görülmektedir.

17. Diğer taraftan kuralla, sadece aynı ihracatçı birliğinde iki dönemden fazla başkanlık yapmak yasaklandığından, bu sürenin sonunda kişinin aynı ihracatçı birliğinde yönetim kurulu üyesi olarak görev yapmasına veya farklı bir ihracatçı birliğinde başkan olmasına herhangi bir engel bulunmamaktadır. Sınırlamanın getiriliş amacı da dikkate alındığında, aynı birlik başkanlığı için getirilen iki dönemlik sınırlamanın ölçsüz olduğu söylenemez.

18. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2. ve 135. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

19. Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI bu görüşe katılmamışlardır.

20. Kuralın, Anayasa'nın 6. ve 13. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

18.6.2009 tarihli ve 5910 sayılı Türkiye İhracatçılar Meclisi ile İhracatçı Birliklerinin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin, Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Hicabi DURSUN ile Celal Mümtaz AKINCI'nın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, 12.7.2017 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

KARŞIOY GEREKÇESİ

Aynı konuya ilişkin olarak Anayasa Mahkemesinin, 10.1.2013 tarih ve E.2012/128, K.2013/7; 27.3.2014 tarih ve E.2013/150, K.2014/132 ve 22.10.2014 tarih ve E.2014/154, K.2014/159 sayılı İPTAL kararlarındaki gerekçeler doğrultusunda, itiraz istemine konu kuralın İPTALİNE karar verilmesi gerektiği kanaatinde olduğumuzdan, çoğunluğun iptal isteminin REDDİ yolundaki kararına katılmıyoruz.

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Hicabi DURSU

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

KARŞIOY YAZISI

Esas sayısı 2017/118 olan karardaki karşıoy yazımda ifade ettiğim görüşler aynen bu karar için de geçerlidir.

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

KARŞIOY GEREKÇESİ

Aynı konuya ilişkin olarak Anayasa Mahkemesinin 30.9.2005 tarih ve E.2005/78, K.2005/59; 10.1.2013 tarih ve E.2012/128, K.2013/7; 27.3.2014 tarih ve E.2013/150, K.2014/132 ve 22.10.2014 tarih ve E.2014/154, E.2014/159 sayılı İPTAL kararlarındaki gerekçeler doğrultusunda, itiraz istemine konu kuralın İPTALİNE karar verilmesi gerektiği kanaatinde olduğumuzdan, çoğunluğun iptal isteminin REDDİ yolundaki kararına katılmıyoruz.

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Recep KÖMÜRCÜ